

Марія Тетерюк

Серйозно про абсурдне

Кадр із фільму «Шкіра, в якій я живу». Режисер Педро Альмодовар. Іспанія, 2011.

Прем'єра нового фільму Педро Альмодовара «Шкіра, в якій я живу» відбулася на Каннському кінофестивалі. Робота над сценарієм розпочалася майже десять років тому, коли режисер придбав права на екранізацію роману «Тарантул» французького письменника Тьйорі Жонке. З нього у фільм перейшла неймовірна сюжетна лінія (хоча в дещо переробленому вигляді) та присмак pulp fiction.

Як і в попередніх роботах, режисер змішує в «Шкірі» різні популярні жанри, хоча цього разу суміш вийшла як ніколи різноманітною, – тут є елементи мелодрами, наукової фантастики, хорора, трилера, нуара, чорної комедії. Зберігається і прихильність до складних провокативних сюжетів, що обертаються навколо сімейних стосунків, сексуальності, життя маргіналів, гендерної трансгресії. Але, за зізнанням Альмодовара, новий фільм не має жодних натяків на автобіографічність: «Вперше фільм не йшов у ногу з моїми спогадами. Його тон цілком відрізняється»¹.

Педро Альмодовар відомий своєю здатністю перетворювати іспанських акторів на зірок світового рівня. З ролей у його картинах почалася світова популярність Пенелопи Крус, Хав'єра Бардема та Антоніо Бандераса. В «Шкірі» Бандерас повертається до співпраці з Альмодоваром, яка перервалася 20 років тому після фільму «Зв'яжи мене!»

(1990), де також йшлося про любов до агресора, насильство та ув'язнення. Цього разу його персонаж – жорстокий, емоційно холодний хірург Ледгар – винаходить надміцну шкіру в процесі генетичних експериментів, в тому числі і над людиною – таємничою дівчиною, що замкнута в його будинку. Свого респектабельного героя Антоніо описує так: «Коли арештовують серійних убивць і беруть інтерв'ю у людей, що були поряд, друзів чи сусідів, то вони кажуть: «О, він був такий чарівний хлопець, дуже добре вдягався і з гарними манерами», але у нього в підвалі було п'ять понівечених тіл. Ці хлопці, насправді, дуже добре інтегровані в суспільство»².

Наступною світовою зіркою з подачі Альмодовара має шанси стати Елена Аная. Вона грала епізодичну роль в одному з попередніх фільмів режисера «Поговори з нею» (2002). Критики часто звертали увагу на майстерність Альмодовара у створенні нешаблонних, надзвичайних

жіночих ролей. Від активних, імпульсивних, вольових образів, як Раймунда (Пенелопа Крус) у «Поверненні» (2006) до пасивних майже предметів, як Алісія (Леонор Вотлінг) та Лідія (Розаріо Флорес), котрі перебувають в комі та повністю залежать від чоловіків, що ними опікуються, в «Поговори з нею» (2002). «Шкіра, в якій я живу» реалізує останній тип: жінка як об'єкт чоловічої влади та маніпуляцій. Хоча сценарій фільму написано за романом, він виглядає як реінтерпретація уже згаданого «Зв'яжи мене!», на що вказує як сюжетна близькість, так і підбір акторів, – Вера (Елена Аная) навіть візуально схожа на Марину (Вікторія Абріль). «Зв'яжи мене!» є відверто іронічною метафорою про любов в умовах чоловічого домінування. Жінка, буквально зв'язана по руках і ногах, зрештою не має іншого вибору, ніж прийняти правила гри та закохатися у свого тюремника, мета якого цілком відповідає суспільним нормам: створити шлюб та завести дітей. Незважаючи на відверту критику патріархального ладу, фільм було засуджено деякими феміністками як пропаганду насилля над жінками. «Шкіра, в якій я живу» подає модернізовану версію цього сценарію. Влада над жінкою здійснюється вже не через силовий примус, а через значно тонші владні стратегії, із залученням науки та технології. Тваринну насильницьку владу заступає хитромудра біовлада, яка безпосередньо конструює об'єктивоване жіноче тіло (в одному з кадрів, де показано процес пересадки шкіри, тіло Вери перетворюється на безголовий манекен).

З огляду на численні інтерв'ю, режисер та виконавці головних ролей бачать основну ідею фільму в тому, що наука може зробити з тілом людини все, що завгодно, але всередині завжди залишається недоторканий простір ідентичності, який є простором свободи. Героїня відчужена від свого тіла, буквально живе в чужій шкірі. Як описує Аная про свою героїню: «Вона майже нічого не говорить, але багато відчуває, і має бути дуже обережною з проявами емоцій, бо якщо її оточення здогадається, що вона страждає, що вона не така спокійна та нормальна, як виглядає..., вона помре в той самий момент, коли лікар виявить, що вона прикидається»³. Втім, сам фільм не є таким однозначним. Тіло, яким би відчуженим воно не було, впливає на конструювання ідентичності. На відміну від незмінних «душі та духу» Вери, про які говорить Альмодовар в одному з інтерв'ю⁴, її гендер є соціальним конструктом. «Шкіра, в якій я живу», якраз демонструє багатогранність механізмів та умов конструювання (жіночого) гендеру: чоловіче домінування, примусова гетеросексуальність, об'єктивація жіночого тіла через одяг, маніпуляції з тілом тощо. Вільний внутрішній простір, що зберігає Вера, краще назвати самістю, а не ідентичністю, в тому сенсі, в якому використовує це поняття філософ Поль Рікер⁵. Самість передбачає глибоко імпліковану іншість, вона спирається не на тяглість в часі, а на вірність, зокрема вірність обіцянці. Так і Вера, незважаючи на всі зміни, які відбуваються з її тілом та соціальною ідентичністю, зберігає всередині вірність образу Вісенте (фотографія якого призводить до цілковитої зміни в її поведінці) та, можливо, даній колись обіцянці помститися Ледгару (яка залишається не висловленою в фільмі).

Широко визнаною особливістю режисури Альмодовара є

Елена Аная та Антоніо Бандерас у фільмі «Шкіра, в якій я живу». Режисер Педро Альмодовар. Іспанія, 2011.

Антоніо Бандерас і Вікторія Абріль у фільмі «Зв'яжи мене!». Режисер Педро Альмодовар. Іспанія, 1990.

натуралістичне зображення матеріальних об'єктів. В інтерв'ю журналу «Кайе дю сінема» він стверджує: «Мій головний секрет, ключ до всієї моєї роботи, якщо він існує, – це розуміння того, що кіно завжди об'єктивне, зображення складається з конкретних, реальних елементів і завжди має підтримуватися натуралістичною грою. З цієї причини я повсякчас оточую своїх героїв предметами, що передбачають численні посилення. Предмети не просто слугують естетиці, обраній для фільму, а й наводять глядачів на слід персонажів»⁶. В інтерв'ю британській газеті «Телеграф», Альмодовар також зазначає, що кольори, обстановку, меблі, одяг, зачіски він обирає сам: «Усі кольори, освітлення, сети, одяг – репрезентують елементи в наративі, історії, яку я розкакую». Так, наприклад, трико Вери суголосні змінам у її самоусвідомленні: чорне трико на початку її трансформації – ворожість до власного тіла, тілесного кольору під кінець – «обживання» нової шкіри. Трико є третьою «шкірою», що підсилює штучність другої, тобто власне тіла, а процедура його вдягання – метафора перетворення, що почасти відтворює також роботу актора, який «одягає шкіру своїх персонажів». За словами Елени Аная: «Щоранку, коли я вдягала костюми, починаючи з великих пальців ніг, я повер-

Елена Аная в ролі Вері у фільмі «Шкіра, в якій я живу».

талася до витоків мого персонажа»⁷. Втім, незважаючи на серйозність порушених тем, «Шкіра, в якій я живу» впродовж перегляду викликає істеричні смішки в глядацькому залі. Серйозні обличчя героїв під час цілком абсурдних сцен, їхні неправдоподібні проблеми, фінал, неначе запозичений з мильної опери, видаються штучною гіперболізацією, властивою бульварним романам. Але фільму не вистачає ані гумору для того, щоб бути справді комічним, ані пафосу для того, щоб бути серйозним. Він перебуває на межі серйозності та абсурдності, постійно порушуючи глядацькі очікування через еkleктичне поєднання суперечливих жанрових шаблонів.

Роберто Аламо і Маріса Передес у фільмі «Шкіра, в якій я живу», режисер Педро Альмодовар, Іспанія, 2011.

- 1 Gritten D. Pedro Almodovar interview for The Skin I Live In // The Telegraph. — URL : <http://www.telegraph.co.uk/culture/film/filmmakersonfilm/8695522/Pedro-Almodovar-interview-for-The-Skin-I-Live-In.html>
- 2 Banderas A. Antonio Banderas Talks THE SKIN I LIVE IN and PUSS IN BOOTS. — URL: <http://collider.com/antonio-banderas-the-skin-i-live-in-interview/119841/>
- 3 Інтерв'ю з Еленою Анаєю. — URL : <http://collider.com/elena-anaya-the-skin-i-live-in-interview/120142/>
- 4 Інтерв'ю британському телеканалу Leicester Square TV. — URL: <http://www.youtube.com/watch?v=UBPH2aqMNM>
- 5 Рікер П. Сам як інший. — К.: Дух і Літера, 2002.
- 6 <http://seance.ru/n/10/almodovar-portait/klyuch-ko-vsey-moey-rabote-%e2%80%94eto-ponimanie-togo-hto-kino-vsegda-oektivno/>
- 7 Інтерв'ю з Еленою Анаєю. — URL: <http://collider.com/elena-anaya-the-skin-i-live-in-interview/120142/>

Ян Корет у ролі Вісенте, «Шкіра, в якій я живу», режисер Педро Альмодовар, Іспанія, 2011.